

**BABITS MIHÁLY FEGYELMI BÜNTETÉSÉNEK REVÍZIÓS ELJÁRÁSA
ISMERETLEN DOKUMENTUMOK TÜKRÉBEN**

Háborúellenes verseivel (*Fiatal katona, Játszottam a kezével, Húsvét előtt, Fortissimo*), pacifista állásfoglalásával Babits többször is kivívta a fennálló rend öreinek éber tiltakozását, olykor egészen a büntügyi eljárás vagy a bírósági ítélet fegyelmező erejét vetve hadba ellene. Olyan súlyos, szinte egész lelkületére kiható következménye azonban egyik közéleti megnyilatkozásának sem lett, mint a napjainkig is kevésbé közismert, bár az utóbbi évtizedekben többször is nyomdafestékhez jutott írásának, *Az igazi hazának*.¹ Ez a Vörösmarty *Szózatját* – a polgári forradalom sikerein felbuzduló, attól átlelkésült, a hazát és a nemzetet az Emberiséggel („mereven és történelmietlenül”²) szembeállító, azokat az Emberiség érdekében feláldozó, s a politikai fogalmat feltehetőleg Herder és a Schlegel fivérek nyomán a kulturálissal felváltó világforradalmár szemüvegén át – értelmező műelemzés óriási felháborodást keltett. Már közvetlenül néhány nap elteltével is, de különösen a kommün bukása után. Lendvai István kegyetlen elmeéllel utasította vissza nyílt levélben a költő mondandójának lényegét Milotay István lapjában, az Uj Nemzedékben 1919. március 8-án, a Lelkészegyesület névtelen glosszairója pedig március 22-én minősítette elképzelését „zöldtudományú emberek”-től származó „maszlag”-nak.³ Az Uj Világ, Purjesz Lajos és Benedek Marcell 1919 elején indított, tiszavirág-életű radikális ifjúsági lapja első számának közvetlenül a szerkesztői bevezető után következő, lapindító dolgozata, illetve a Magyar Tanácsköztársaság egyetemén vállalt katedra, a számos művészi-társadalmi szervezetben vállalt szerep súlyos magán- és közéleti következményekkel járt. Ezek vezettek oda, hogy 1919 decemberében a Középiskolai Tanári Fegyelmi Bizottság fegyelmi vizsgálatot indított ellene, hogy 1920 februárjában a Petőfi

¹ Uj Világ, 1919. február, 3–7; ÉDER Zoltán, *Ismeretlen adatok Babits 1919-es magatartásának következményeihez* = *Petőfi Irodalmi Múzeum Évkönyve*, I. Bp., 1959, 70–77; SIPOS Lajos, *Babits Mihály és a forradalmak kora*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1976, 142–145; „Mindenki ujakra készül...” II, szerk., jegyz. JÓZSEF Farkas, Bp., 1962, 508–511; *A vádlott: Babits Mihály. Dokumentumok 1918–19-ből*, szerk., vál., gond., jegyz. TÉGLÁS János, Bp., Tótfalusi Tannyomda, 1996, 54–58; Uő., *A vádlott: Babits Mihály. Dokumentumok, 1915–1920*, Bp., Universitas Kiadó, 1996, 320–324 (Babits Könyvtár, 3); „Engem nem látott senki még.” *Babits-olvasókönyv*, I, szerk., vál., jegyz. SIPOS Lajos, Bp., Historia Litteraria Alapítvány–Korona Kiadó, 1999, 339–340 (részlet) (Babits Könyvtár, 4); JÓZSEF Farkas, *Álmok és tények: Magyar írók a demokráciáról és a nemzeti kérdésről a Monarchia felbomlása idején*, Bp., 2001, 395–399 (Új Magyar Múzeum, 18).

² JÓZSEF, *Álmok és tények...*, 512.

³ Uj Nemzedék, 1919. március 8., 5–8; Lelkészegyesület, 1919. március 22., 103.

Társaság kizárta sorai közül, s hogy ugyanezen év március 31-én az itt is olvasható fegyelmi határozatot hozták ellene (4/2. sz. dok.), amellyel nyugdíjának elvesztésére ítélték.⁴ Az irányában megmutató politikai bizalmatlanság fokáról beszédesen árulkodik, hogy még az ítélet meghozatala után, 1920 májusában is detektívet küldenek nyakára: „...őt az ügyre vonatkozólag kikérdeztem, aki előadta, hogy ő, a tanárságtól már a Károlyi-kormány ideje előtt nyugalomba vonult, s már akkor kilátásba volt helyezve az egyetemi tanársága, ami csakis a kommun alatt valósult meg. Beismeri azt, hogy ő az »Uj Világ« című ifjúsági folyóiratban tényleg írt, de ő azzal a jól felfogott gondolattal írta azt, mintha azzal hazájának csak jót tehet, nem gondolva arra, hogy annak az ellenkezője válik valóra, az egyetemi tanárságát Lukács György népbiztos kinevezése folytán foglalta el, és ott június hó végéig mint egyetemi tanár működött, amikor is vakáció következett, Szekszárdra ment szüleihöz és ott tartózkodott. Külömben más egyéb funkciója a kommun alatt nem volt. Ezek után a puhatolást ez ügyben más irányban is folytattam, azonban ez ideig oly terhelő adatot, ami nevezett bűnössége mellett szólna, beszerezni nem sikerült.”⁵ A fegyelmi ügyben hozott véghatározatot, valamint az Uj Világ érintett számát a Vallás- és Közoktatási Minisztérium 1920 szeptemberében juttatta el a Budapesti Ügyészségre, ahova az szeptember 18-án meg is érkezett.⁶ Az ügy végére a Budapesti Királyi Ügyészség 1921. november 20-i keltezésű határozatával tett pontot Dr. Pálos kir. főügyész helyettes: „A tanácsköztársaság érdekében elkövetett bűncselekménnyel terhelt Babits Mihály ellen, aki korábban mint állami főgymnasiunai tanár betegség címén nyugdíjaztatva magát, de a tanácsköztársaság idején egyetemi tanári állást vállalván mindvégig hazafiatlan érásban működött, és ezért a m. kir. vallás- és közoktatási minisztériumnak 102 752/ 1920. V. szám alatt kelt fegyelmi határozatával nyugdíjának elvesztésére ítéltetett: a nyomozást a Bp. 101. §-ának 3. pontja alapján megszüntetem, mert a tételes büntető törvényekbe ütköző bűncselekmény reá nem bizonyítható.”⁷

Valószínűleg e megtorló intézkedések egyik mozzanatára emlékezik vissza Török Sophie, amikor Babits hatvankettedik születésnapján az 1921-es zord időket felidézi: „...Egy sötét emlék tolakszik most emlékezetembe, egy ködös, zimankós novemberi alkonyat emléke az első közösen töltött születésnapról. A nagy, vörös cserépkályha elé gördített két bőrfotelben ültünk és békésen olvastunk, amikor az előszobából csengés hallatszott be, s nehéz léptekkel, kopogás nélkül belökte az ajtót egy zömök, rémálom arcú ember. – Idézés a toloncba! – kiáltotta, s egy cédulát lökött az asztalra, aztán köszönet nélkül kidöngött a lakásból. Ezt a toloncházi meghívót egy író-társ feljelentő információjára, a háború alatt megjelent egyik pacifista cikkéért kapta Babits Mihály; érthető volt nagy rémületünk, hiszen tudtuk, hogy akkoriban sokan nem kerültek többé haza, akiket a toloncházba beidéztek. Minket egy félnapos kihallgatás és vallatás után eleresztettek, de a terv az volt, hogy a költőt felügyelet alá helyezik, hetenkénti jelentkezési

⁴ Más forrásból közölve: ÉDER, *i. m.*, 74–75. Szövegét lásd még: TÉGLÁS, *Dokumentumok 1918–19-ből*, *i. m.*, 189.

⁵ ÉDER, *i. m.*, 75–76; TÉGLÁS, *i. m.*, 192.

⁶ TÉGLÁS, *i. m.*, 199, 202.

⁷ TÉGLÁS, *i. m.*, 203.

kötelezettséggel. Ettől a gyötrelemtől azonban egy jó barát hatásos közbenjárása szerencsére megmentette őt, idegzete így is sokáig nem heverte ki ezt az inzultust; éveken át riadt föl álmából a rémképpel, hogy üldözői az ajtó előtt állnak, s el akarják őt hurcolni.”⁸

A „jó barát” Fenyő Miksa a „kollegiális” feljelentést nem említi, viszont úgy vélekedik, hogy „Vagy a *Húsvét előtt*-ért, vagy általában költészetéért”⁹ kellett Babitsnak jelentkeznie a rendőrségen. 1922. január 11-én írt levelében Vass József kultuszminiszter közbenjárását kérve rendkívül bátor és emelkedett hangon tiltakozik a legalábbis Nobel-díjas rangú költőt ért méltatlan eljárás miatt.¹⁰ A Babits művészetére érzékeny miniszter azonnal felvette a kapcsolatot a rendőrhatalommal: „Teljesen igazad van. Babits óriási költő, egyénisége külön elbírálást érdemel. Örömmel közlöm Veled, hogy e felfogásomnak sikerült érvényt szereznem: Babits töröltetett abból a szégyenletes listából.”¹¹

Babits Mihály meleg hangú baráti levélben köszönte meg Fenyő Miksa nagylelkű és pszichológiailag sem elhanyagolható hatású gesztusát, jelezvén: „Kívánságod szerint Vass miniszternek is levélben megköszönöm intézkedését.”¹² S bizonyára e magas rangú védnök közbenjárásának tulajdonítható az is, hogy Babits Mihály ellen „az izgatás büntette” miatti nyomozást 1922. július 10-én megszüntették, mert „a megejtett nyomozás során nem merült fel bizonyíték arra valló, hogy gyanúsított a polgári osztály elleni gyűlöltre izgatott, avagy más büntetendő cselekményt követett volna el, a proletárdiktatúra idejében, s arra vonatkozó bizonyíték beszerzése a további eljárástól sem remélhető.”¹³

Minden bizonnyal az eljárás okát a feljelentésben meglelő Török Sophie emlékei a pontosabbak, hiszen a *Húsvét előtt* 1916-ban jelent meg a Nyugat első számában, s ugyanazon évben még egyszer, kötetbe gyűjtve a *Recitativ* lapjain. Három-négy év múlva értelmetlen utánlövés lett volna belőle ügyet csinálni, mikor kéznél volt az inkriminált újságcikk! Erre gyanakszik Sipos Lajos is szöveggyűjteményének jegyzeteiben.¹⁴

E cikk felé mutat a Petőfi Társaság igazolóbizottságának jegyzőkönyve is: „Babits Mihály, mint tanár ellen a közoktatási minisztérium fegyelmi vizsgálatot folytatott le, mikor is ellene az a vád emeltetett, hogy elfogadta a népbiztosság meghívását az egyetemi tanszékre; előadásában e tanszéken az internacionalismust hirdette. A haza, a nemzet fogalmát szerinte ki kell küszöbölni. A gyermekek lelkét a hazafias szellemű költeményekkel, úgymond, megmérgezik. Az *Új Világ* című ifjúsági folyóiratban a Szózáttal foglalkozva kijelenti, hogy a hazaszeretet, a nemzeti érzés oly babona, amely a nemzeteket gyilkosságra bujtogatja.”¹⁵

S talán a „feljelentő” személyét is fellelhetjük a mögött az X mögött, aki a Gondolat 1919. október 5-i számában reflektált Babits levelére, amelyet a Magyar Írók Szövetsége

⁸ TÉGLÁS, *i. m.*, 206.

⁹ TÉGLÁS, *i. m.*, 207.

¹⁰ TÉGLÁS, *i. m.*, 207–209.

¹¹ Uo.

¹² Uo.

¹³ ÉDER, *i. m.*, 76; TÉGLÁS, *i. m.*, 211. Lásd a 4/4. sz. dokumentumot.

¹⁴ SIPOS, *Babits-olvasókönyv, i. m.*, I, 585.

¹⁵ TÉGLÁS, *Dokumentumok 1915–1920, i. m.*, 433.

ügyvezető elnökének, Szabó Dezsőnek írt magyarázatként, hogy miért is nem lép be a kommün után alakult új írószervezetbe. Ebben Babits ritka őszinte öntudattal jelzi, hogy Szabó működésében „olyan tendenciákat látok, hogy addig, amíg ezek a tendenciák érvényesülnek az általad vezetett Szövetségben, én ahhoz nem csatlakozhatom. Ismétlem előbbi levelemből: Az én világnézetem a proletárdiktatúra miatt teljesen konzervatív irányban tolódott el. De úgy látszik, a konzervativizmust nem egyformán értettük. A forradalmat az *eszközök* utáltatták meg velem; s ha a visszahatás ugyanolyan eszközökkel dolgozik, akkor ez csak folytatása a forradalomnak. S az én konzervativizmusom nem jelentheti régi ideáljaim megtagadását. A fő cél a béke és boldogság; erre kétségtelenül rossz út a forradalom, melyben a nemzet önmagát öli meg; de nem kevésbé rossz út az, ha nemzetek és fajok egymást ölik. Az igazi hazafiság az, mely a maga nemzetét, fáját belül erősíti, de nem az, mely idegen nemzeteket, fajokat kifelé támad. Az igazi hazafiság a kulturális, nem a politikai. Ebben ma sem tagadhatom régibb álláspontomat – bár ma a magyarság e szomorú napjaiban kétségtelenül más oldalát hangsúlyoznám mondanivalómnak.”¹⁶

Az, hogy Babits ennyire nyíltan, konzekvensen ragaszkodott korábbi, *Az igazi hazában* kifejtett, s fejére nem kevés parazsat gyűjtő nézeteihez, úgy felbőszítette Szabó Dezső írószövetségi ügyvezető elnököt, hogy a postás, Szabó Lőrinc szeme láttára szétépte Babits levelét, kijelentvén: abból egy szót sem fog felolvasni a gyűlésezők előtt. Vagyis egyedül ő (X) ismerhette a levél tartalmát! Ezért őt – esetleg beavatta a Babits-ügyben már elkötelezett ügyvezető titkárt, Lendvai Istvánt – kell keresnünk a rejtőzködő szerző személyében, akinek durva reakcióját joggal tarthatta Török Sophie feljelentésnek: „Lehetnek naiv és jóhiszemű emberek, akik bedőlnek Babits úr levelének, de mi – ne tessék rossz néven venni! – nagyon is vegyes érzelmekkel olvastuk a kitűnő író levelét. Mert vannak ám némi kis bökkenők! Sőt, igen nagy bökkenők vannak! Egyáltalában nem értjük annak a Babitsnak morális rohamát most, aki akkor, amikor Magyarország elterült az ellenséges csapások alatt és a zsidóság féktelen uralma tobzódott, akkor támadta a nemzeti eszmét, akkor írt a *Szózat* ellen, akkor hirdette, hogy fűtyül Magyarország integritására, akkor tartott a tanárok szociológiai kurzusán olyan nemzetellenes előadást, hogy még ez a megrémített és terrorizált hallgatóság is felzúdult (az előadás szövegével szívesen szolgálunk!), akkor hagyta ki a kuruc költészetet előadásai köréből, mert ez a költészet az ő nemzetellenes butaságai ellen bizonyított, akkor nevezte Petőfit izléstelen fiatalembernek, s költészetét lesajnálta. S akkor nem jutott eszébe Babitsnak, hogy a saját leszúrt, haldokló fáját támadja, mert akkor a zsidók voltak erősek, akik pénzt és egyetemi tanárságot adtak. Ekkor járt vidékre Kunfiival egy autóban, üvölni a nemzeti eszme ellen, ekkor nézték őt emiatt Fehérvárott örült bádogos legénynek.”¹⁷ E szöveg valóban felér egy feljelentéssel, ugyanakkor Babits itt közölt védekező iratában, illetve levelében (4/3., 7/1. sz. dok.) konkrét följelentésre hivatkozik.

¹⁶ *Uo.*, 379.

¹⁷ *Uo.*, 382.

Már szinte szerveződik ellene a fegyelmi eljárás, de másutt, a Diákkultúra októberi számának hasábjain is bátran néz szembe a kényelmetlen interjú-kérdésekkel, árnyaltabban fogalmazva, de következetesen vállalva korábbi – elmarasztalt – álláspontját: „A militarisztikus, gyűlölködő nemzeti érzésnek mindig ellensége voltam és ma is az vagyok. Ha ki mertem ezt mondani a háború alatt, ki merem mondani ma is. Annál lelkesebb híve vagyok a nemzeti törekvéseknek a kultúra terén, hogy el ne engedjük halványodni a gyönyörű színfoltot, amit a magyarság jelenthet a kultúr-emberiség nagy tablóján. Feltétlen hiszem, hogy e sokat szenvedett értékes fajnak még nagy szerepe lesz a jövőben.”¹⁸

E kérdések mindegyikét elemzés alá veszi önmarcangoló, vitázó vallomása, a *Magyar költő kilencszázötvenkilencben*.¹⁹ Rába György egyetértőleg idézi Sipos Lajos megállapítását arról, hogy a kérdéskör e nagy összefoglaló analízise „*Az igazi haza* című cikk tételeit ismétli vagy árnyalja, tehát nem pálfordulás, és minden politikai iránytól elkülönbötöttettkéltitüzését ekkori más írásaiban, például Ady-tanulmányában” is fel lehet fedezni.²⁰

*

A Vallás- és Közoktatási Minisztérium aktái szerint Babits 1926 végén érkezettnek látta az időt, hogy egykori fegyelmi ügyének felülvizsgálatát kérje, egyben a büntetésből megvont nyugdíja újrafolyósításáért folyamodjék.²¹

Az újrafelvételi vizsgálat vezetésével a budapesti tankerületi főigazgatót, Pintér Jenőt bízták meg 1927. január 18-án, aki az egész vizsgálat során a törvényességet betartva, de író-kollégájához lojálisan viselkedett. Az irodalomtörténész február 15-re hívta össze az új fegyelmi tárgyalást, melyre beidéztek a költőt is. Az ülés jegyzőkönyve fennmaradt, s ugyancsak ránk maradtak azon dokumentumok másolatai is, amelyek az ügy előtörténetéhez, az eredeti fegyelmi tárgyaláshoz tartoztak.

Babits a tárgyaláson felolvasta írásba foglalt védekezését, s meghallgatták még tanúit, Szúdy Elemér miniszteri osztálytanácsost, Komjáthy Aladár féltestvérét, Babits közeli ismerősét, valamint Schöpflin Aladárt (4. sz. dok. és mellékletei). A tárgyalás kimenetele a költő számára kedvezően alakult: a bizottság egyhangúlag a korábbi ítélet hatályon kívül helyezését javasolta, s egyben a vád és az annak következménye alóli mentesítést.

¹⁸ *Uo.*, 389.

¹⁹ *Uo.*, 391–414.

²⁰ RÁBA György, *Babits Mihály költészete 1903–1920*, Bp., 1981, 560; SÍPOS, *Babits Mihály és a forradalmak kora, i. m.*, 94, 112.

²¹ Az irategyüttes jelzete: Magyar Országos Levéltár, VKM-iratok, K 802, 1939–1944–5, 363. doboz, Babits Mihály. Szepesiné Simon Évának tartozom köszönettel, hogy ráirányította figyelmemet e rendkívül fontos, ismeretlen anyagra. Az egyes iratok kronológiai rend nélkül, az ügyfolyamat állásának és szakaszainak megfelelően vannak elhelyezve 8 palliumban. Babits levele és védekező irata gépirással, tintairású autográf aláírással. Hasonlóképpen Pintér Jenő és Schöpflin Aladáré, Szúdy Eleméré. A fegyelmi tárgyalás jegyzőkönyve gép- és kézírással, s a minisztériumi felterjesztések, fogalmazványok is (11–13. sz. dok.). (A szövegek eredeti ékezését és központozását a könnyebb olvashatóság érdekében nem tartottuk meg. Az iratok egyéb, a hivatalos aktamozgást követő jegyzeteit nem közöljük.)

A minisztérium azonban nehezményezte, hogy a felülvizsgálati bizottság úgy hozta meg döntését, hogy az igazi corpus delictit, azaz az Uj Világban megjelent *Az igazi haza c.* cikket meg sem vizsgálta. Utasították hát Pintér Jenőt, hogy utólag szerezzé be az inkriminált lappéldányt. Az akció azonban meghiúsult: levele tanúsága szerint Babitsnak nemhogy példánya lett volna, de nem is látta a megjelent szöveget, sőt arról korrektúrát sem kapott, és sem az ügyészség, sem pedig a Széchényi Könyvtár nem rendelkezett belőle. Máshonnan sem tudták előkeríteni, mert a „többi forradalmi nyomtatványokkal egyetemben” felsőbb rendelkezésre megsemmisítették. (7., 7/1., 11. sz. dok.)

Ezután a Schwöder Ervin államtitkár vezette minisztériumi fegyelmi tanács ült össze, s úgy döntött, hogy Babits eredeti alapítéletét továbbra is hatályosnak nyilvánítják, ám „nevezett azóta tanúsított magatartására, valamint elismert írói működésére való tekintettel kegyelmi ellátásban részesítendő.” (10. sz. dok.)

Vagyis az elmarasztalt költő – írói munkásságára és jó magaviseletére való tekintettel – kegyelemben részesült. De a minisztériumi tisztviselők nehezen bocsátottak meg, vagy pedig önmagukat fedezték-védtek, amikor egy érvénytelenített fogalmazvány szerint a felülvizsgálati eljárás során nem találtak újabb bizonyítékokat, „amelyek alkalmasak volnának arra, hogy a tanácsköztársaság alatti magatartására vonatkozóan ellene emelt vádakát megdöntsék”. (12. sz. dok.) Meghagyták viszont a kiskaput: kivételes elbánásban részesülhet, ha arra igényt tart és az iránti kérelmét benyújtja.

Feltehetően miniszteri erőhatalomnak, Klebelsberg Kunó politikai bölcsességének és irodalmi értéktiszteletének – „Felmenteni óhajtom” – kellett beavatkozni, hogy az egykori ítélet megsemmisíttessék, s nyugdíját 1928. január 1-jétől folyósítsák.

Babits az erkölcsi és anyagi elégtétel örömhírét hamarosan, 1928 februárjában közli édesanyjával: „Talán már tudod hogy hosszú késedelem után a tanári ügyem is elintézésre került; a vádak alól tisztáztak, teljesen fölmentettek, s így meg fogom kapni nyugdíjamat is. Minderről azonban egyelőre még csak privát értesülésem van (a minisztériumból) – a hivatalos akta még nem érkezett le, s természetesen még pénzt se láttam. A nyugdíj, amihöz így jutok, különben nagyon csekély – de azt hiszem, otthon örülni fogtok a híreknek, mint erkölcsi elégtételnek is.”²²

IRATJEGYZÉK

930 FŐSZÁM.

Csomó: Babits Mihály

11 ALSZÁM.

Iratjegyzék

Tárgy: Babits Mihály bp gimn.
tanár

²² *Dallá ringott bennem kétség és láz: Babits Mihály (és Török Sophie) szekszárdi levelei*, s. a. r. CSISZÁR Mirella, VENDEL-MOHAY Lajosné, szerk. VADAS Ferenc, Szekszárd, 1991, 98–99.

1.

M. KIR. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERIUM

41.260 szám. Ér. 1927

Tárgy:

Babits Mihály volt áll. középisk. tanár
fegyelmi ügye.33.854/927 özv. Pfeiffer Györgyné hason-
ló ügye.Nevezett tanárok fegyelmi ügyének tárgya-
lása külön szám alatt van folyamatban.

Jelen ügyirat: Ad acta.

M. Kir. Közigazgatási Bíróság [pecsételve]

K. 1927. XII. 28. Vajdinger

2.

A BUDAPEST FŐ- ÉS SZÉKVÁROSI TANKERÜLET
KIRÁLYI FŐIGAZGATÓSÁGÁTÓL

8102/1926. szám.

Nagyméltóságú Miniszterium!

Vonatkozással a Nagyméltóságú Miniszterium folyó hó 4-én kelt 87310/1926. V. sz. rendeletére, tisztelettel jelentem a következőket:

1.) Babits Mihály nyugdíjazása – a kérvény szerint – az 1918. dec. 3-án kelt 201812. sz. rendelettel az 1885. évi XI. t. c. alapján történt. A 102752/1920. B. XI. sz. rendelet megállapításai szerint betegség címén kérte nyugdíjaztatását.²³ Babits Mihály azon állítása, hogy reá a fent idézett törvény vonatkozik, nem nyújt alapot a fegyelmi ítélet megváltoztatására, mert avval a ténnyel, hogy a proletárdiktatúra alatt tényleges állást vállalt, önmagára nézve kötelezőnek ismerte el az 1912. évi nyugdíjtörvényt. Ezen a körülményen mit sem változtat az, hogy az állam a szovjet-kinevezéseket megsemmisítette, mert ez a nullifikálás előreszólt, visszamenőleg a kinevezéssel járó illetményeket nem kellett a kinevezetteknek visszafizetniük. Babits Mihály ellen tehát joggal indult meg az 1912. évi nyugdíjtörvény alapján is a fegyelmi vizsgálat.

2.) A törvények paragrafusainak szubjektív magyarázatásain kívül fontosabb az a tény, hogy Babits Mihály az 1920. évi 102752/B. XI. sz. rendelet megállapítása szerint a nyugdíjról önként lemondott: „saját maga kijelentette a fegyelmi bizottság előtt, hogy az állammal semmiféle viszonyban lenni nem óhajt, s ezért nyugdíjat sem kíván, és ezt eddig ezért nem is vette fel.” (A 102752/1920. B. XI. sz. rendelet utolsó előtti szakasza.)

²³ Lásd TÉGLÁS, *i. m.*, 294–295.

Folyamodó tehát önkéntes lemondása miatt sem kérheti nyugdíja újból való folyósítását. Ilyen alapon a társadalmi rendet és a kultuszminiszter úr személyét állandóan támadó Szabó Dezső is követelhetné reaktiváltatását, pedig ez a volt tanár nem fegyelmi ügygel kapcsolatosan távozott középiskolai katedrájáról.

Amennyiben a Nagyméltóságú Minisztérium a kérelemnek mégis helyt adna, s a revíziós fegyelmi vizsgálatot elrendelné, tisztelettel kérem az első vizsgálat jegyzőkönyvének a vizsgálat elnöke számára való megküldését. A magam részéről nem ellenzem, hogy Babits Mihály megkapja a revíziót. Igazán jelentéktelen emberek s nála jóval erősebben vádolt tanárok is megkapták már ügyük újbóli tárgyalásának engedélyét. Babits Mihály legalább nem volt agresszív agitátor.

Budapest, 1926. december 10.

1 drb. mell.

Pintér Jenő²⁴
tankerületi kir. főigazgató

R. u.

92174 1926. dec. 11.

A keb. IX. ügyosztályhoz véleményének szíves közlése végett tisztelettel áteszem.

Budapest, 1926. december hó 18-án.

Vajdinger Körösy [?]²⁵

[XII/20]

A Nagyméltóságú
Vallás- és Közoktatásügyi Magy. Kir.
Minisztériumhoz

Budapesten

A IX. ügyosztály teljesen analóg ügyben álláspontját már kifejtette. – A vonatkozó 43077/926. sz. ügyiratnak visszakérőleges csatolása mellett.

R. u.

Az V. ügyosztályhoz tisztelettel áteszem.

[olvashatatlan I/9.]

A budapest fő- és székvárosi
tankerület királyi főigazgatójának
az 1926. évben december hó 10-én
8102/1926. sz. a. kelt felterjesztése
Babits Mihály fegyelmi ügye tban.
87310/1926. V. és
vonatkozással a 102752/1920. b. XI. sz.
miniszteri leiratra.

Mellékelve: 1 drb.

²⁴ Az egyik pallium-felirat szerint Pintér Jenő mint tankerületi főigazgató 1926. december 3-i kelettel kapta a fegyelmi ügy revíziójának aktáit a minisztériumtól „véleményes jelentéstétel végett”.

²⁵ Vajdinger Gyula minisztériumi osztálytanácsos és valószínűleg Körösy László minisztériumi előadó.

92.174/926. szám. Ér. 1926. XII/11.

A beadvány száma és kelte: 8102/926

Határidő: 1927. jan. 20.

Lássa:

Kiadványozás (jóváhagyás) után: lássa a keb. IX. ügyoszt. a 43077/926. sz. ügyirat lecsatolása végett. L. és lecsatoltam. 927. I/19. Ferenczy [?]

Tárgy:

Budapesti tanker. kir. főigazgató, Babits Mihály <ny> volt tanár fegyelmi ügyének újrafelvétele tban.

Tárgy:

Budapesti tanker. kir. főigazgatónak.

Múlt évi 8102/926. sz. a kelt felterjesztésére Babits Mihály volt áll. főgimnáziumi tanár fegyelmi ügyében az újrafelvételt nevezett kérelmére elrendelem.

A vizsgálat vezetésével elnöki minőségben Címed bízom meg, a bizottságba a vezetésem alatt álló miniszterium középiskolai ügyosztálya részéről dr. Boreczky Elemér miniszteri titkárt küldöm ki s egyben felhívom Címed, hogy a bizottság tanár tagjának delegálása iránt saját hatáskörében intézkedjék.

A vizsgálatról, melynek tárgya a szóbanlévő volt tanár kommun alatti magatartása, szabályszerű jegyzőkönyv vezetendő, mely az ítéletre vonatkozó javaslattal együtt hozzám felterjesztendő.

Budapest, 1927. január hó 17-én.

Vaj[dinger] Körösy [?]

V/18

Utasítás a kiadónak:

csat: a 87310/926. sz. igt. 1 drb.

4.

Felvétetett Budapesten 1927. évi február hó 15-én a budapesti tankerületi királyi főigazgatóság hivatalos helyiségében arról a fegyelmi vizsgálatról, melyet a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztérium 1927. évi január hó 18-án kelt 92174/1926. V. sz. rendeletével Babits Mihály volt állami főgimnáziumi tanár ellen elrendelt.

Jelen vannak: dr. Pintér Jenő tankerületi kir. főigazgató, mint a fegyelmi bizottság elnöke, Dr. Boreczky Elemér min. titkár a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztérium V. ügyosztályának képviselőjében kirendelt fegyelmi bizottsági tag, Dr. Liber Béla ált. reálisk. tanár, a fegyelmi bizottság tanár tagja és Horváth Béla ált. reálgimnáziumi tanár, a fegyelmi bizottság jegyzője.

Elnök megnyitja a fegyelmi tárgyalást.
Ismerteti a 92174/1926. V. számú miniszteri rendeletet,
mely

Babits Mihály
volt tanár ellen a fegyelmi vizsgálat lefolytatását elrendelte. (1. számú melléklet.)

Elnök megállapítja, hogy
Babits Mihály
a fegyelmi vizsgálat elrendeléséről, a fegyelmi vizsgálat helyének és idejének megállapításáról és fegyelmi vizsgálatra való megidézéséről a budapesti tanker. kir. főigazgatóság útján értesítettet.

Elnök a bizottság elé hivatja Babits Mihály volt tanárt. Közli vele a 92174/1926. V. számú miniszteri rendeletet. Kérdést intéz hozzá, hogy nincs-e érdekeltségi kifogása a bizottság valamelyik tagja ellen?

Nincs érdekeltségi kifogása.

Elnök figyelmezteti a bizottság elé idézettet, hogy vallomását teljesen az igazságnak megfelelő módon tegye meg, mert ez a kihallgatása eskü alatt történő kihallgatásnak felel meg. Felhívja személyi adatainak bemondására.

Neve: Babits Mihály
Születésének ideje: 1883. nov. 26.
Születésének helye: Szekszárd
Vallása: római katolikus
Szaktárgyai: magyar–latin

Családi állapota: nős

Lakása: Bpest, VIII. Reviczky u. 7.

Egyéb megjegyzések (volt-e katona, volt-e már fegyelmileg büntetve, jelenlegi állása)

Katona nem volt. Jelenlegi foglalkozása: író.

Eddigi pályája: 1906-ban kezdte meg állami szolgálatát mint helyettes tanár. 1919. jan. hó 1-én nyugdíjaztatott. (1918. dec. 3-án kelt a nyugdíjazó rendelet.)

Elnök felolvassa a vallás- és közokt. minisztérium 102752/1920. B. XI. sz. rendeletét, mely a Babits Mihály elleni fegyelmi ítéletet tartalmazza.

Elnök felszólítja Babits Mihályt, hogy a felmerült vádpontokra vonatkozólag adja elő védekezését.

Tudomásul van. A jegyzőkönyvhöz csatoltatik. (2. sz. melléklet.)

Babits Mihály felolvassa írásba foglalt védekezését, mely a jegyzőkönyvhöz csatoltatik. (3. sz. melléklet.)

Hozzáteszi még, hogy nem emlékszik arra: mintha olyan nyilatkozatot tett volna, mely szerint az állammal semmiféle viszonyban lenni nem óhajt, s ezért nyugdíjat sem kíván; de ha így nyilatkozott volna is, ez bizonyára nem meggondolt nyilatkozata volt, hanem az akkori helyzetnek s felhevült állapotának tulajdonítható.

Elnök felszólítására Babits Mihály

bemutatja az ügyészi megszüntető végzést és a nyugdíjazásra vonatkozó iratot. Az iratokhoz csatoltatik. (4. és 5. sz. melléklet.)

Megjelenik a bizottság előtt Szudy Elemér min. oszt. tanácsos úr s jelenlétében felolvastatik írásbeli vallomása.

Tudomásul van. A vallomás az iratokhoz csatoltatik. (A 6. sz. melléklet.) Az írásbeli vallomáshoz Szudy Elemérnek hozzáfűz-nivalója nincs.

Megjelenik a bizottság előtt Schöpflin Aladár szerkesztő s jelenlétében felolvastatik írásbeli vallomása.

Tudomásul van. A vallomás az iratokhoz csatoltatik. (7. sz. melléklet.) Hozzátenni

valója Schöpflin Aladárnak nincs. Schöpflin Aladár.²⁶

Elnök a tárgyalás anyagát összefoglalva felhívja a figyelmet arra a nevezetes mozzanatra, hogy legutóbb az országgyűlés megnyitásakor, midőn Magyarország miniszterelnöke²⁷ estélyt adott az állami élet kiválóságainak, (midőn) vendégül látta ezen az estélyen Babits Mihályt is. Lehetetlen nemzetellenes viselkedés címén a nyugdíjat megvonni attól az országos nevű írótól, akit az államfő jelenlétében az állami élet kiválóságai közt a magyar miniszterelnök vendégül lát s ezzel a ténnyel a legteljesebb mértékben rehabilitál.

Ettől függetlenül megállapítható, hogy a lefolytatott vizsgálat során sikerült Babits Mihálynak a legteljesebben tisztáznia a szovjeturalom alatti szerepét. Kommunista gondolkodású nem volt, az akkori vezetőemberekkel semmiféle összeköttetést nem tartott fenn.²⁸

Ennek alapján a bizottság egyhangúlag javasolja, hogy a 102752/1920. B. XI. sz. rendelet

helyeztessék hatályon kívül, s Babits Mihály az ellene emelt vád és következményei alól mentesíttessék.

Ezzel a bizottság ülése véget ért.
K. m. f.

Pintér Jenő
elnök
Dr. Boreczky Elemér
Dr. Liber Béla
a bizottság tagjai

Horváth Béla
jegyző

Mellékletek:
1–7. csatolva.

²⁶ Schöpflin autográf aláírása.

²⁷ Bethlen István.

²⁸ Lásd nyilatkozatát: TÉGLÁS, *i. m.*, 387–388.

4/1.

92.174/926. V. ü. o. szám. Múlt évi 8102/926. sz. a. kelt felterjesztésére Babits Mihály volt állami főgimnáziumi tanár fegyelmi ügyében az újrafelvételt nevezett kérelmére elrendelem. – A vizsgálat vezetésével elnöki minőségben Méltóságodat bízom meg, a bizottságba a vezetésem alatt álló minisztérium középiskolai ügyosztálya részéről dr. Boreczky Elemér miniszteri titkárt küldöm ki s egyben felhívom Méltóságodat, hogy a bizottság tanár tagjának delegálása iránt saját hatáskörében intézkedjék. A vizsgálatról, melynek tárgya a szóbanlevő volt tanár kommun alatti magatartása, szabályszerű jegyzőkönyv vezetendő, mely az ítéletre vonatkozó javaslattal együtt hozzám felterjesztendő. Budapest, 1927. évi január hó 18-án. A miniszter helyett Schwöder Ervin s. k. h. államtitkár.

4/2.

MÁSOLAT

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől

102752/1920. szám

B–XI.

Tanár úrnak a proletárdiktatúra alatt tanúsított magatartásának megvizsgálására meg-ejtett fegyelmi vizsgálat során beigazolást nyert, hogy:

a proletárdiktatúra idején egyetemi tanári állást vállalt s úgy ezen állásában, mint a proletárdiktatúra kitörése előtt az „Uj Világ” című ifjúsági folyóiratban különös néző-szögből vitatta a haza és nemzet fogalmát és mint pacifista, a haza és nemzet fogalmának nem tulajdonítja a közfelfogás által megkívánt fontosságot. Egyik ilyen irányú cikkével méltányosan hatott az ifjúságra.

Ezek alapján a fegyelmi bizottság javaslata és a kebelbeli fegyelmi tanács meghallga-tása után Tanár urat

nyugdíjának elvesztésére

ítélem.

Magatartásának elbírálásánál súlyosbító körülménynek kellett vennem azt, hogy jólle-het betegség címén kérte nyugdíjazását, a proletárdiktatúra szerveitől az egyetemi tanári állást elvállalta, s így a proletárdiktatúra önkéntes támogatásának minden tényálladéka volt megállapítható, továbbá, hogy mint író ilyen cikket írt, amely a tapasztalatlan ifjúság lelkiületében végzetes kárt okozott; végül azt a körülményt, hogy saját maga kijelentette a fegyelmi bizottság előtt, hogy az állammal semmiféle viszonyban lenni nem óhajt, s ezért nyugdíját sem kíván és ezt eddig ezért nem is vette fel.

Nyugdíjának beszüntetése iránt egyidejűleg intézkedtem.
Budapesten, 1920. évi március hó 31-én.

Haller s. k.²⁹

Tekintetes

Babits Mihály nyugdíjazott áll. főgimn. tanár úrnak, Budapest

4/3.

Tekintetes Fegyelmi Bizottság!

Védekezésem elején legyen szabad mégegyszer utalnom arra, amit a Nagym. Vall.- és Közokt.-ügyi Minister Úrhoz intézett kérvényemben már előadtam: hogy t. i. engem a Minister Úr annakidején nem az 1912. évi nyugdíjtörvény, hanem az 1885. évi XI. tc. alapján nyugdíjazott. Ugyanis az 1912-iki nyugdíjtörvény 88. §-a szerint arra a tanárra, aki a 30 éves szolgálati időt választotta, „az 1885. évi XI. tc. összes határozmányai továbbra is érvényben maradnak”. Már pedig e törvény 5. §-a taxative felsorolja azokat az eseteket, amelyek a nyugdíj elvesztésével járnak. Ezen esetek közül egyik sem illik reám, s a fegyelmi vizsgálat során sem hangzott el ellenem oly vád, amely ez esetek bármelyikével megegyeznék. Sőt, minthogy e reám egyedül alkalmazható régi nyugdíjtörvény a nyugdíjazás után megindítható fegyelmi eljárásról egyáltalán nem tud, másrészt, mikor az új nyugdíjtörvény ilyen eljárásra lehetőséget teremtett (1912: LXV. tc. 44. §. 8. pont), az ezen §-hoz fűzött indokolás is hangsúlyozta, hogy „meg kell adni a módot arra, hogy a már nyugalomba helyezett volt állami alkalmazott ellen is fegyelmi eljárást lehessen indítani”: s ez pedig azt jelenti, hogy a régi nyugdíjtörvény erre nem ad módot: mindezekből önkényt következik, hogy én nyugdíjamtól megfosztható, sőt még fegyelmi vizsgálat alá vonható sem lettem volna. Mégis ártatlanságom tudatában védekezésemet nem e paragrafusmagyarázatokra óhajtom alapítani, hanem annak kimutatására, hogy az ítélet indokolása nem tartalmaz oly vádat, mellyel engem jogosan illetni lehetne, s mely ilyen ítéletre okul szolgálhatna. Ezért méltóztassék megengedni, hogy az ellenem elhangzott vádakra kitérjek.

Az első vád egy tanári állás vállalása a kommün alatt: amely mellett súlyosbító körülménynek veszi az ítélet azt is, hogy jóllehet annakidején betegség címén kértem nyugdíjaztatásomat, a proletárdiktatúra szerveitől mégis elfogadtam ezt az alkalmaztatást. Legyen szabad itt arra hivatkoznom, hogy ezt kénytelenségből tettem. Hisz abban az időben számos nagytekintélyű és makulátlan nemzeti érzésű férfiú, akik ellen később sem lehetett bárminemű kifogást emelni vagy eljárást indítani, kényszerült hasonló módon engedni az erőszaknak. Ismert, exponált nevem különösképen fölhívta volna a figyelmet ellenszegülésekre, melyet a hatalom birtokosai nem haboztak volna a legterrorisztikusabb eszközökkel megtorolni. Egyébként kinevezésemet a proletárdiktatúra szervei csak fogatósították, ez már a proletárdiktatúra kitörése előtt elő volt készítve, sőt erre vonatkozó

²⁹ Lásd ÉDER, *i. m.*, 74–75.

hírek már a napilapokat is bejárták.³⁰ Különben sem gondolhattam, hogy ily alkalmaztatás elfogadása a proletárdiktatúra politikájával való azonosítást jelenthetné. Az egyetemi tanári állást egy percre sem tekintettem politikai jellegűnek. Előadásaim kizárólag irodalmi természetűek voltak, s működésem az egyetemi katedrán is, a magyar kultúra emelésével és terjesztésével a hazát akarta szolgálni. Politikai vonatkozásának annál kevésbé tekinthetem alkalmaztatásomat, merthisz az akkori intézőkörök jól tudták, mennyire távol állok tőlük világnézet és politikai fölfogás tekintetében; ugyanis mikor pár nappal az alkalmaztatás előtt ezzel kapcsolatban fölszólítottak, hogy lépjek be a kommunista pártba, ezt kerekén megtagadtam, s álláspontomat avval indokoltam, hogy nemcsak nem vagyok kommunista, hanem világnézetem s erkölcsi fölfogásom teljesen ellentétes a kommunizmus fölfogásával. Mikor a kinevezés, meglepetésemre, ennek dacára megtörtént, valóban azt hittem, hogy aggályok nélkül elfogadhatom.

³⁰ Többek közt Hatvany is sürgette, hogy Babits egyetemi katedrát kapjon, s örömét fejezte ki a tény bekövetkeztekor. Hogy Babitsot nem csupán Lukács György és Balázs Béla tartotta a feladatrá méltónak, arról igen látványosan tanúskodik az a – kiadatlan, értékelő kiesszének is beillő – levél, melyet a nem sokkal korábban létrehozott Alkotó Művészek és Tudományos Kutatók Szövetsége írt Kunfi Zsigmond miniszternek:

Miniszter Úr!

Az Alkotó Művészek és Tudományos Kutatók Szövetsége tisztelettel ajánlja *Miniszter Úr* figyelmébe azt a mindenfelől nyomatékosan felhangzó kívánságot, hogy Babits Mihály a budapesti egyetem bölcsészeti karán rendes tanszéket kapjon. –

A budapesti egyetem nemes hagyományai közé tartozik, hogy az élő irodalom és az irodalmi múlt közötti szoros kapcsolat abban is kifejeződjék, hogy az irodalmi tanszékek egyikét olyan egyéniség tölti be, aki tudományos hivatottsága mellett egyúttal az irodalmi alkotó munka terén is a vezető szellemek közé tartozik. E szükségesség felismerése vezette az egyetemet annak idején arra, hogy az irodalomtörténet tanszékére Arany Jánost hívja meg, s mikor a nagy költő a meghívást nem fogadta el, a tanszéket Gyulai Pállal töltsé be, aki egyaránt kítűnő művelője volt az irodalomtörténeti kritika és a költői alkotás mezejének. Beöthy Zsoltban is, aki az egyetemnek ma is büszkesége, az egyetemi irodalmi oktatásra rendkívül gyümölcsöző módon egyesült a szépíró és tudós kiválósága. Nyilvánvaló dolog, hogy e kettős hivatottság az ideális kvalifikációt adja akkor, ha egyetemi irodalmi tanszéknek vagy valamely, az irodalommal szorosan kapcsolatos tanszéknek betöltéséről van szó, mert az irodalmi tudományokban a művészi tehetség és tapasztalat oly tudományos igazságok felismerésére képesíti a kutatót és az oktató tanárt, amelyekhez maga a tudományos módszerekben való avatottság vezethet el. Ezért van, hogy az irodalmi tudományokban a korszakalkotó nagy művek létrehozói rendszerint olyan kutatók szoktak lenni, akik egyúttal a tulajdonképpeni irodalmi alkotásnak is mesterei. S mivel a kettős hivatottság a legtrikább esetben szokott egy személyben előfordulni, tiszteletteljes nézetünk szerint, az egyetemi oktatással rendelkező hatóságoknak örömmel kell megragadni az alkalmat, mikor módjukban van oly egyéniséget megnyerni a katedrának, aki egyaránt kítűnő művész és tudós egy személyben. –

Babits Mihályról ez köztudomás szerint bizvást elmondható. Mint költő egyike azoknak, akik szépirodalmunk mai művelői közül leginkább megközelítik a költői ideált. Lírai és novellistikus alkotásai nemcsak a közönség legjavára tett rendkívüli hatásokkal, nemcsak esztétikai értékükkel, hanem intellektuális súlyukkal is a mai irodalmunk legmagasabb színvonalát jelentik. Műfordítói munkássága, mely kiterjed a világirodalom egész területére, olyan irodalmi elmélyedésről tesz tanúbizonyságot, amely szinte páratlanul mondható mai irodalmi kultúránkban. Dante-fordítása nemcsak művészi munka, hanem mint filológiai teljesítmény is egyike a legkiválóbbaknak, amelyeket mai irodalmunk felmutathat. „Irodalmi problémák” című könyve, amely a tudományos sajtóban is nagy visszhangot talált, nemcsak a világirodalom és a magyar irodalom történetének egészen szokatlanul beható és magas szempontokra emelkedő ismeretéről tesz tanúbizonyságot, hanem eredeti szellemi és erős filozófiai alapokra felépített irodalomelméleti koncepció körvonalainak kibontakozása is,

Ami a fölhozott súlyosbító körülményt illeti, arra nézve csak annyit vagyok bátor megjegyezni, hogy kinevezésem idején minden jövedelem nélkül állottam, miután az összes folyóiratokat, ahova dolgoztam, betiltották. Pedig csak abból éltem, amit dolgoztam: hisz tanári nyugdíjam ezidőben a pénz romlottsága folytán oly csekély volt, hogy a megélhetés szempontjából tekintetbe sem jött.

Az *Uj Világ*ban megjelent cikkemre vonatkozólag kijelentem, hogy annak megírásában semmiféle haza- vagy nemzetellenes tendencia nem vezetett, s hiszem, hogy a cikk objektív olvasója szemében nyilvánvaló az áhítat, mellyel az író a haza és nemzet fogalmára tekint. Azok a *különös szempontok* tehát, melyekről a vádpont beszél, csupán e fogalmak értelmezésére vonatkozhatnak; ez az értelmezés mindazonáltal megegyezik igen sok nagy magyar szellem gondolatával és értelmezésével. Legyen szabad itt csak arra hivatkoznom, hogy pl. Herczeg Ferenc *Híd* c. darabjában Széchenyi – a legnagyobb magyar – szájába adja ugyanannak a gondolatnak kifejezését, mely cikkem inkriminált alapgondolata: bizonyára nem avval a szándékkal, hogy Széchenyit hazafiatlannak tüntesse föl. (L. a negyedik kiadás 104. lapján: „Ki a haza? Mi a haza? A föld, a hegy, a víz? Hát nem az ember? stb. stb.”)

Hogy azonban az *Uj Világ*ban megjelent cikk szövege teljesen azonos volt-e eredeti kéziratom szövegével: azt minde mai napig nem tudtam ellenőrizni, mert <a> nyomtatásban a cikket nem is láttam, sem arról korrektúrát nem kaptam, s így annak minden betűjéért a felelősséget nem vállalhatom. Azon idők sajtójában nem tartozott a ritkaságok közé, hogy egy cikket a szerkesztő önhatalmúlag megváltoztasson. De hogy a cikknek még ebben a megjelent formájában sem lehet olyasmi, ami a vád alapját képezhetné, azt

amely az irodalomról való gondolkodásnak a legtöbb figyelemre méltó jelensége a mai fiatalabb írói nemzedékben. –

Babits Mihály még aránylag fiatal ember, egyéniségének lendülete és az eddigi munkásságát jellemző tiszta művészi erkölcs a biztosíték arra, hogy képes kifejleszteni mindazokat a lehetőségeket és képességeket, melyek tehetségében rejlnek. Nézetünk szerint tudományos kultúránk legfőbb hatóságainak, az egyetemnek és a kormánynak kötelessége őt fejlődésében támogatni, és e támogatás legcélszerűbben azzal nyilvánulhat, ha most, ereje virágában egyetemi tanszéket kap, amely lehetővé teszi neki a tudományos kutatás kimélyítését és gondolatainak az ifjúsággal való közlését. Ezért bátorodunk tisztelettel az itt kifejtetteket, melyek biztos tudomásunk szerint az irodalmi közvélemény túlnyomó részének is közös kívánságai, *Miniszter Úr* szíves figyelmébe ajánlani. –

Budapest, 1919. évi február havában.

Kiváló tisztelettel:

ALKOTÓ MŰVÉSZEK ÉS TUDOMÁNYOS
KUTATÓK SZÖVETSÉGE BUDAPEST

Pikler Gyula
elnök

Füst Milán
ügyvezető titkár

(Magyar Országos Levéltár, VKM-iratok, K 636–1919–3–37703. Gépirat, a szervezet neve pecséttel, az aláírások tintairású autográfok.) Babits egyetemi tanári kinevezésének sajtótörténeti fogadttatását lásd SIPOS, *Babits Mihály és a forradalmak kora, i. m., 62–70.*

mutatja annak az ügyészégi eljárásnak eredménye, amelyet e cikkre vonatkozó följelentés folytán az ügyészség ellenem lefolytatott, s mely minden vád alól teljesen tisztáz.

Ami a vádban hangoztatott pacifizmusomat illeti, kétségtelenül híve vagyok a Béke magas eszményének, s gyűlölője a vérontásnak és durva erőszaknak, mely például a mi gyönyörű hazánkat is oly gyalázatosan szaggatta darabokká. De hogy a kommunizmustól – mely különben maga a legdurvább erőszak uralma volt – mily távol állottam, sőt az belőlem a legerősebb ellenhatást váltotta ki: azt igazolni kívánom tanúim vallomásával, oly férfiakéval, akikkel azon szomorú időben gyakrabban érintkeztem, s akiknek egyike azt is igazolni tudja, hogy a kommunista pártba való belépést kinevezésem előtti napokban megtagadtam. Módomban volna még más tanúkra is hivatkozni, de miután ennyit is elegendő bizonyító erejűnek tartok, nem akarom a Bizottság figyelmét hosszabban terhelni; ha azonban szükség volna rá, kész vagyok a bizonyítás kiegészítésére is. Itt csak nyugdíjaztatási okiratomat s a fölmentő ügyészégi végzést csatolom.

Tekintetes Fegyelmi Bizottság! Nem akarok irodalmi működésekre hivatkozni, mely bizonnal első kötetemtől az utolsóig tanúságot tesz arról, mennyire szentek nekem e magyar haza ideáljai, mennyire szent főleg a Magyar Kultúra, melynek kicsi szolgája lenni mindig nagy dicsőséggel lesz. De akár egész pályámon pillantok végig, akár ettől függetlenül mérlegelem magatartásomat ama gyászos időkben: úgy érzem, egy pillanatra sem tántorodtam el azoktól az eszményektől, amelyek a magyar nemzet minden igaz szellemi vezetőjét, íróit és tanárait egyformán, lelkesítettek minden időben. Hiszem, hogy hasonló véleményre jut az állami hatóság is. Ebben a reményben kérem vallomásomnak a jegyzőkönyvhöz való csatolását, és ajánlom ügyemet a Tekintetes Fegyelmi Bizottság igazságérzetébe.

1927. február 15., Budapest,

Babits Mihály

4/4.

22342. szám/k. ü. 1921. – *A budapesti kir. ügyészségtől.* – Babics Mihály ellen izgatás büntette címén teljesített nyomozást a Bp. 101. §. 3. pontja alapján megszüntetem, mert a megejtett nyomozás során nem merült föl bizonyíték arra nézve, hogy gyanúsított a polgári osztály elleni gyűlöletre izgatott, avagy más büntetendő cselekményt követett volna el a proletárdiktatúra idejében, az arra vonatkozó bizonyíték beszerzése a további eljárásból sem remélhető. – Budapest, 1922. évi július hó 10-én. – Kovács B. kir. ügyészégi alelnök, s. k. – A kiadmány hitelül Matuska kiadó, s. k. – Budapesti kir. ügyészség pecsétje.

75/1927 sorszám.

Hogy ezen másolat a B a b i t s M i h á l y ú r által előttem eredetiként felmutatott bélyegtelen okirattal szóról-szóra megegyezik, bizonyítom.

4/5.Másolat.

A Budapesti VI. Ker. Állami Főgimnázium Igazgatósága. – 9. szám.

Babits Mihály főgimnáziumi tanár úrnak Budapest. – A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr f. é. december hó 3-án 201812. sz. a. kelt rendeletével Tanár Urat az 1885. évi XI. t. c. alapján ideiglenesen nyugalomba helyezte s egyben utasította a IX. ker. állampénztárt, hogy Tanár Úr részére 1960 azaz Egyezerkilencszázhatvan korona nyugdíjat írjon elő s ezen összeget az 1919. évi január hó 1-től a nyugalomba helyezettnek kellően bélyegelt s életbenlétét az illetékes kerületi elöljáróság által igazoló láttamozással ellátott nyugtatványára havi előleges részletekben fizesse ki, és eddig élvezett évi 2.800 K. fizetését, 800 K. személyi és 400 K. I–II évötödös korpótlékát az 1918. évi december hó végével, évi 1300 K. lakpénzét pedig 1919. évi január hó végével állandóan szüntesse meg. Az utalványozott összegről kiállított nyugta a vonatkozó jelen értesítvényvel együtt előzetes számfejtés végett a vall. és közokt.-ügyi minisztériumi számvevőség I. osztályának (: V. ker. Aulich utca 8. sz. III. em. :) mutatandó be. Budapest, 1919. januárius 6. Dr. Finály Gábor s. k. igazgató. P.H.

75/1927 sorszám.

Hogy ezen másolat a B a b i t s M i h á l y ú r által előttem eredetiként felmutatott bélyegtelen levéllel szóról-szóra megegyezik, bizonyítom.

Kelt Budapesten, 1927, ezerkilencszázhuszonhét évi, február hó 14, tizennegyedik napján.

Dr. Petró Béla
kir. közjegyző

4/6.

Babits Mihálynak a szovjet uralom alatti magatartásáról a következőket adhatom elő:

Hosszú esztendőök óta ismerem Babits Mihály jellemét és egyéniségét, tudom azt, hogy úgy politikai, mint irodalmi meggyőződésének mindig őszintén, teljes lélekkel, minden hátsó gondolat nélkül szokott kifejezést adni. Éppen ezért, teljes erejű valóság-nak vettem azt, hogy a proletárdiktatúra idején a leghatározottabban, teljes nyíltsággal foglalt állást az uralkodó rendszerrel szemben s nézeteinek nem egyszer oly formában, a nyilvánosság előtt is kifejezést adott, hogy ezzel méltán kockáztatta egyéni biztonságát. Számptalan esetben vitattuk meg közösen a rémuralom borzalmaait és a helyzet tarthatatlanságát, s positive tudomásom van róla, hogy a júniusi ellenforradalom leverését követő

napokban Babits Mihály tárgyalásokat folytatott Schöpflin Aladárral és Fenyő Miksával egy kiáltvány megszerkesztésére vonatkozólag, amelyet a magyar írók intéztek volna protestációképpen a szovjet uralom ellen Európa közvéleményéhez. Arról is tudok, hogy e kiáltvány elmaradásának oka egyedül és kizárólag a proletárdiktatúrának hamarosan bekövetkező bukása volt.

Ez az, amit Babits Mihályra vonatkozólag előadhatok.

Szúdy Elemér

4/7.

BABITS MIHÁLY kommunizmus alatti szerepléséről jó lelkiismerettel vallhatom a következőket:

1. 1919. január végén vagy február elején, abban az időben, amikor Kun Bélának szervezkedése nagy lendülettel kezdte izgatni a közvéleményt, egy alkalommal odajöttek a Központi Kávéházba, ahol nekünk akkor állandó asztaltársaságunk volt, Lukács György, a későbbi népbiztos és Balázs Béla. Hosszasan igyekeztek rábeszélni Babitsot, hogy lépjen be a kommunista pártba. Babits a leghatározottabban ellenállt ennek a biztatásnak és kijelentette előttük, hogy ő nem kommunista. „Ha most lépsz be a pártba, mondotta Lukács, akkor hős leszel és úttörő. Ha csak akkor lépsz be, amikor már uralomra jutottunk, akkor legfeljebb egyszerű kommunista lehet belőled.” Babits erre azt válaszolta, hogy nem hiszi, hogy a kommunizmus Magyarországon valaha uralomra juthasson és különben sem léphet be olyan pártba, amelynek elveivel és programjával nem azonosíthatja magát. A két rábeszélő erre nagyon kedvetlenül távozott.

2. A kommunizmus idején Babitscsal majdnem mindennapos érintkezésben voltam, minden dolgunkat bizalmasan megbeszéltük és így pontosan ismertem nézeteit az akkori dolgokról. Határozottan állíthatom, hogy Babits soha kommunista nézeteket nem vallott, egész gondolkozása ellent mondott a kommunizmusnak, a kommunista főemberekkel, akik több ízben keresték vele a kapcsolatot, semminémű összeköttetést nem tartott fenn.

3. Júniusban lehetett, amikor a kommunisták nagyszámú túszoikat tartóztattak le, egyéb embertelenségeket követtek el, és napról napra jobban ránehezedtek minden emberi szabadságra, egy alkalommal Babits Mihály lakásán *hárman, Fenyő Miksával*³¹ megbeszéltük, hogy egy kiáltványt fogunk szerkeszteni tiltakozásul a kommunista erőszak ellen, ezt a kiáltványt aláírátjuk a magyar szellemi élet lehetőleg nagyszámú kiváló képviselőivel és kicsempésszük külföldre, elsősorban Bécsbe, hogy ott a sajtóban nyilvánosságra hozhassuk. A kicsempészás módját én akkor meg is beszéltem a Neue Freie Presse budapesti szerkesztőjével, de a dologból nem lett semmi, mert amerre puhatoloztunk, jobb és baloldali elhelyezkedésű embereknél egyaránt visszautasításra találtunk. Az akkori terror nyomása alatt nem merték aláírni. A kiáltvány megszerkesztése Babits feladata lett volna, aki erre lelkesen vállalkozott is.

4. A június 24-iki ellenforradalom utáni napokban volt az úgynevezett írók szakszervezetének első és amennyire tudom, egyetlen választmányi ülése. Ez a szakszervezet a

³¹ Schöpflin tintairású betoldása.

ItK

kommunista kormány nyomása alatt alakult, túlnyomó részben polgári gondolkodású emberek alkották, az alakuló ülésen emlékezetem szerint alig öt, hat kommunista volt jelen, s a választmány is nagy többségében polgári érzésű íróársakból állott. A mondott választmányi ülésen Babits és én nagy vehemenciával szólaltunk föl a kommunista uralom ellen, ingerült vitába keveredtünk az egyik ott jelenlevő kommunistával. E heves jelenet hatása alatt a választmányi ülés feloszlott.

Budapest, 1927. február 15.

Schöpflin Aladár

5.

A Nagyméltóságú
Vallás- és Közoktatásügyi
Magy. Kir. Miniszteriumhoz
Budapesten

A budapest fő- és székvárosi
tankerület királyi főigazgatójának
az 1927. évben február hó 23-n
871. sz. a. kelt felterjesztése
Babits Mihály fegyelmi ügye tb.
vonatkozással a 92174/1926. sz. miniszteri
V. leiratra

A BUDAPEST FŐ- ÉS SZÉKVÁROSI TANKERÜLET
KIRÁLYI FŐIGAZGATÓSÁGÁTÓL.

871/1927. szám.

Nagyméltóságú Miniszterium!

Vonatkozással a Nagyméltóságú Minisztérium 92174/1926. V. sz. rendeletére tisztelettel jelentem, hogy Babits Mihály fegyelmi ügyében a vizsgálatot f. hó 15-én lefolytatam.

A felvett jegyzőkönyvet mellékleteivel egyetemben csatoltan felterjesztem.
Budapest, 1927. február 23-án.

Pintér Jenő
tanker. kir. főigazgató

8 drb. mell.

A Nagyméltóságú Vallás- és Közoktatásügyi M. Kir. Miniszteriumnak

Helyben.

6.

M. KIR. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERIUM

18136/927. sz. Ér. 1927. III/1.

A beadvány száma és kelte: 871/927.

Tárgy:

Budapesti tanker. kir. főigazgató, Babits Mihály fegyelmi ügyében.

Babits Mihály 1918. december 3-án 201812. szám alatt kelt rendelettel az 1885. XI. t. c. alapján ideiglenesen nyugalomba helyeztetett. Nevezett ezután az ú.n. tanácsköztársaság alatt reaktiváltatott és e minőségében tanúsított magatartása miatt azon indokolással, hogy az „Ujvilág” című ifjúsági folyóiratban különös nézőszögből vitatta a haza és nemzet fogalmát és mint pacifista a haza és nemzet fogalmának nem tulajdonítja a közfelfogás által megkívánt fontosságot, sőt egyik ilyen irányú cikkével méltányzólag hatott az ifjúságra – a 102752/920. B. XI. sz. a. kelt rendeletben közölt ítélettel nyugdíjának elvesztésére ítéltetett. Az ítélet mint súlyosbító körülményeket veszi figyelembe, hogy jóllehet Babits betegség címén kérte annak idején nyugdíjazását, mégis a diktatúra alatt egyetemi tanári állást vállalt, továbbá, hogy mint író olyan cikket írt, amely a tapasztalatlan ifjúság lelkében végzetes kárt okozott, végül pedig, hogy a fegyelmi bizottság előtt kijelentette, hogy az állammal semmiféle viszonyban lenni nem óhajt és ezért nyugdíjat sem kíván.

Babits Mihály újabban fegyelmi ügyének revízióját kérte és az újrafelvétel a 92.174/926. V. sz. a. kelt rendelettel folyamatba tétetvén az újrafelvételi vizsgálat lefolytatott és ennek eredményeképp a Bizottság azon indokolással, hogy Babits-

nak a lefolytatott vizsgálat során a legteljesebben sikerült tisztázni a diktatúra alatti szerepét, egyhangúlag azt a javaslatot terjeszti elő, hogy az ügyében hozott marasztaló ítélet helyeztessék hatályon kívül, és Babits az ellene emelt vád és következményei alól felmentessék.

Az ügyosztály a vizsgálat adatainak áttanulmányozása után nem zárkozhatik el azonban annak konstatálása elől, hogy az újrafelvételi vizsgálat során lefolytatott bizonyítási eljárás az egyik legsúlyosabb vádpontra nézve, vagyis arra, hogy Babits az „Ujvilág” című ifjúsági folyóiratban a haza és nemzet fogalmát nem a kívánatos értelemben tárgyalta –, nem merített ki egészen, amennyiben Babits védekezésén kívül az inkriminált közleményre vonatkozóan más bizonyítékok nem mérlegeltettek, sőt azok beszerzése meg sem kíséreltetett. Ezért mielőtt az ügy érdemi tárgyalásába bocsátkoznék, az ügyosztály szükségesnek tartja, hogy az „Ujvilág” című ifjúsági folyóirat azon lapszáma, amely a Babits terhére rótt közleményt tartalmazza, pótlólag beszereztessek.

Budapesti tanker. kir. főigazgatónak.

A Babits Mihály volt középiskolai tanár fegyelmi ügyében folyó évi 871/927. sz. a. kelt felterjesztésére az ügyre vonatkozó iratok visszazárása mellett felhívom Címet, hogy miután a Címed elnöklete alatt ebben az ügyben megtartott újrafelvételi vizsgálat során lefolytatott bizonyítási eljárás a nevezett ellen emelt egyik legsúlyosabb vádpontra nézve, vagyis arra, hogy Babits az „Uj Világ” című folyóiratban a haza és nemzet fogalmát nem a kívánatos értelemben tárgyalta –, egészen nem merített ki, amennyiben az inkriminált közleményre vonatkozóan a vádlott

védekezésén kívül más bizonyítékok beszerzése az iratokból megállapíthatóan meg sem kíséreltetett, szerezz be pótlólag a szóbanlévő folyóirat azon példányszámát, mely a vádlott inkriminált közleményét tartalmazza és azt az ügyre vonatkozó iratokkal együtt terjessze ide fel.
Budapest 1927. március hó 7-én.

Vaj[dinger] Körösy [?]
III/8

7.

A BUDAPEST FŐ- ÉS SZÉKVÁROSI TANKERÜLET
KIRÁLYI FŐIGAZGATÓSÁGÁTÓL.

1735/1927. szám.

Nagyméltóságú Miniszterium!

Vonatkozással a Nagyméltóságú Minisztérium 18136/1927. V. sz. rendeletére tisztelettel jelentem a következőket:

A fegyelmi vizsgálat a lehetőséghez képest kiterjeszkedett a Babits Mihály elleni vád minden pontjára. A kérdéses cikk áttanulmányozása azonban nem volt lehetséges, mert sem a Nagyméltóságú Minisztérium nem bocsátotta rendelkezésre az első fegyelmi vizsgálat iratai közt esetleg szereplő folyóiratpéldányt, sem pedig Babits Mihály nem tudta azt bemutatni. Könyvársi forgalomban és az iskolák könyvtáraiból sem szerezhető meg, mert ez a többi forradalmi nyomtatványokkal egyetemben, felsőbb rendelkezés következtében, a szovjetdiktatúra után megsemmisített. A Nemzeti Múzeum Országos Széchényi könyvtárában sem található meg, mint ezt az ide mellékelt igazolás is tanúsítja.

Tisztelettel kérve e jelentésem tudomásul vételét, a 18136/1927. V. sz. rendelet mellékleteit, Babits Mihály jelentését és a Széchényi-könyvtár igazolását csatoltan felterjesztem.

Budapest, 1927. március 29-én.
10 drb. mell.

Pintér Jenő
tanker. kir. főigazgató

A Nagyméltóságú Vallás- és Közoktatásügyi M. Kir. Minisztériumnak

Helyben.

Tekintetes Főigazgatóság!

1278/1927. sz. alatt kelt fölszólítására van szerencsém közölni, hogy az *Uj Világ* c. folyóiratnak kívánt számával nem rendelkezem, sőt, mint azt írásos védekezésemben előadtam, e folyóiratot soha nem is láttam; a cikkből annakidején sem korrektúrát, sem támpéldányt nem kaptam, s azt azóta sem volt alkalmam olvasni, kivéve a cikk miatt följelentésre megindult ügyészségi vizsgálat tárgyalásán – amiről védekezésemben is említést tettem – s amikor a cikket előttem fölolvasták.

Akkori izgatott hangulatomban nem igen tudtam a fölolvásásra figyelni. Bizonyos, hogy a tárgyalás vezetője a fölolvást avval a megjegyzéssel kísérte: „Én ebben semmi izgatást nem látok!”, s a további eljárást azonnal megszüntette; amiről szóló végzésnek hiteles másolatát írásbeli védekezésemhez csatoltam. A cikkekre én magam már alig emlékszem, s arról csupán annyi fölvilágosítást tudok adni, hogy címe *Az Igazi Haza* volt, s inkriminált alap gondolata pontosan ugyanaz, amit – mint írásbeli védekezésemben idéztem – Herczeg Ferenc *Hid* c. színművében Széchenyi szájába ad: „Ki a haza? Mi a haza? Talán a föld...? Hát nem az *ember*? stb.” (Pontos idézet a védekezésben.)

Ismételnem kell itt azt is, hogy a cikk minden szaváért nem vállalhatom a felelősséget, mert hisz azon forradalmi időkben nem volt ritkaság, hogy a szerkesztők önhatalmúlag belejavítottak a kéziratokba, s minthogy a cikket nyomtatásban nem láttam, nem tudhatom, e javítások mily arányúak. De az ügyészség állásfoglalásából azt következtetem, hogy a cikkben így sincs semmi, ami a vádat indokoltá tenné.

Megjegyezve még, hogy a cikk talán az ügyészségtől hivatalos úton beszerezhető (az ügyészségi végzés száma: 22342/1921.), maradok
a Tekintetes Főigazgatóságnak

Budapest, 1927. március 18-án,

kész szolgálja
Babits Mihály

VI. Reviczky u. 7.

7/2.

1467/1927. szám

Irodalomtörténeti Közlemények
A Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtára
Tekintetes Igazgatóságának

Budapest

A vallás- és közokt. minisztérium 18136/1927. V. sz. rendelete alapján Babits Mihály író, ny. áll. gimnáziumi tanár revíziós fegyelmi vizsgálatához szükségessé vált az Uj Világ c. folyóiratban 1918-ban, vagy 1919-ben megjelent Az Igazi Haza c. cikkének beszerzése.

Mint hogy a fenti cikk másképpen be nem szerezhető, tisztelettel kérem a Tekintetes Igazgatóságot, hogy annak lemásolására hivatalom megbízottjának, Csehély Aladár tanár úrnak az engedélyt megadni kegyeskedjék.

Budapest, 1927. március 26.

Kiváló tisztelettel:
Pintér Jenő
tanker. kir. főigazgató

A kérdéses folyóiratról a M. Nemzeti Múzeum könyvtárában csak a 2. és a 3–4. füzet van meg. Ezekben a szóbanforgó cikk nem található.

Bpest, 1927. márc. 29.

Dr. Rédey Tivadar
könyvtárnok³²

8.

M. KIR. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSI MINISZTERIUM
V. osztály

25.408/927 szám. Ér. 1927. III/31.

A beadvány száma és kelte: 1735/927.

Tárgy:
Budapesti tanker. kir. főigazgató, Babits
Mihály fegyelmi ügye tban.

Határidő: 1927. ápr. 12.

Elintézés:
Budapesti kir. Ügyészségnek

Babits Mihály író, okleveles középisko-
lai tanárnak az ú.n. tanácsköztársaság alatt
tanúsított magatartása ügyében hozott
fegyelmi ítélet revíziója során szükségessé
vált a kommun alatt megjelent „Ujvilág”

³² Pintér Jenő levelén Rédey Tivadar kézírásával.

című folyóirat azon számának beszerzése, amelybe nevezett „Az Igazi Haza” című cikket írta. Az 1918-ban vagy 1919-ben megjelent ez a cikk az illetékes helyeken folytatott szorgos kutatások dacára sem volt azonban beszerezhető.

Mivel Babits nyilatkozata szerint a szóbanlévő közlemény miatt annak idején ügyészségi vizsgálat is volt folyamatban, amelynek során a közleményt a tárgyalás vezetője előtte is felolvasta és mivel ebből a körülményből feltehető, hogy az illető lappéldány az ügyészségi iratok közt feltalálható, felkérem Címet, hogy a szóbanlévő lappéldányt betekintés végett sürgősen rendelkezésemre bocsátani szíveskedjék.

Budapest, 1927. április hó 8-án.

Vaj[dinger] Körösy [?]³³

9.

36529 sz.

k. ü. 1927

A BUDAPESTI KIR. ÜGYÉSZSÉGTŐL.

Babics Mihály középiskolai tanár fegyelmi ügyében a 25408/927. V. ü.o. számú megkeresésére értesítem Nagyméltóságodat, hogy „Az igazi haza” című cikket tartalmazó „Uj Világ” című folyóiratot nem áll módomban megküldeni, mert az a kir. ügyészségnél nincs meg.

Budapest, 1927. évi május hó 18. napján.

Dr. Kovács Béla kir. ügyészségi alelnök.

A kiadmány hitelül:

Havas

Kiadó

³³ Lásd ÉDER, *i. m.*, 76.

10.

ItK

Irodalomtörténeti Közlemények
2003. CX. évfolyam 4. szám
A Nagyméltóságú
Vallás- és közoktatásügyi
Magy. Kir. Miniszteriumhoz

Budapesten

V.

A budapesti fő és székvárosi tankerület
királyi főigazgatójának
az 1927. évben március hó 29-én
1735 sz. a. kelt felterjesztése
Babits Mihály fegyelmi ügye tb.

vonatkozással a 18136/1927. V. sz. mi-
niszteri leiratra.

Mellékelve: 10 drb

Jegyzőkönyv

Felvétel 1927. évi július hó 5-n a Schwöder Ervin k. államtitkár úr Óméltósága elnök-
lete alatt működő fegyelmi tanácsnak

Babits Mihály

tanár fegyelmi ügyében tartott ülésében.

Jelen vannak: Dr. Vajdinger Gyula, Sutovits Árpád, Barta Róbert és Huszka Ernő min.
tanácsosok

a fegyelmi tanács tagjai.

Előadó: Dr. Körösy László

min. o. tan.

Előadó részletesen ismerteti a tárgyalás
alatt álló fegyelmi ügyet és megteszi az
előadói íven írásba is foglalt javaslatát.

Beható megbeszélés után elnök összefog-
lalván a felszólalásokat, a tanácsot határo-
zathozatalra kéri fel.

Kmf.

A fegyelmi tanács a fentnevezett tanárt a
terhére rótt fegyelmi vétségben bűnösnek
találván, az ügyosztály javaslatának elfo-
gadásával egyhangúlag úgy döntött, hogy
az alapítélet hatályában továbbra is fenn-
tartandó, de nevezett azóta tanúsított ma-
gatartására, valamint elismert írói műkö-

11.

Babits Mihály 1918. december 3-án 201812. sz. a. kelt rendelettel az 1885. XI. t. c. alapján ideiglenesen nyugalomba helyeztetett. Nevezett ezután az ú. n. tanácsköztársaság alatt reaktiváltatott és e minőségében tanúsított magatartása miatt azon indokolással, hogy az „Uj világ” című ifjúsági folyóiratban különös nézőszögből vitatta a haza és a nemzet fogalmát, és mint pacifista a két fogalomnak nem tulajdonította a közfelfogás által megkívánt fontosságot, sőt egyik ilyen irányú cikkével mértelenül hatott az ifjúságra – a 102752/920. B. XI. sz. a. kelt rendeletben közölt ítélettel nyugdíjának elvesztésére ítéltetett. Az ítélet mint súlyosbító körülményeket veszi figyelembe, hogy jóllehet Babits betegség címén kérte annak idején <...> nyugdíjazását, mégis a *diktatúra alatt egyetemi tanári állást vállalt, továbbá, hogy mint író, olyan cikket írt, amely a tapasztalatlan ifjúság lelkében végzetes kárt okozott, végül pedig, hogy a fegyelmi bizottság előtt kijelentette, hogy az állammal semmiféle viszonyban lenni nem óhajt és ezért nyugdíjat sem kívánt.*

Babits Mihály újabban fegyelmi ügyének revízióját kérte és az újrafelvétel a 92174/926. V. sz. alatt rendelettel folyamatba tétetvén az újrafelvételi vizsgálat lefolytatott és ennek eredményeképp a Bizottság azon indokolással, hogy Babitsnak a lefolytatott vizsgálat során a legteljesebben sikerült tisztáznia a diktatúra alatti szerepét, egyhangúlag azt a javasla-

tot terjeszti elő, hogy az ügyében hozott marasztaló ítélet helyeztessék hatályon kívül, és Babits az ellene emelt vád és következményei alól felmentessék.

Az ügyosztály mielőtt ez ügyben állást foglalt volna, megkísérelte, hogy az „Uj világ” című folyóirat inkriminált példányát beszereztesse, azonban ez a főigazgató és a kir. ügyészség iratok közt fekvő jelentésekből megállapíthatóan eredményre nem vezetett.

Ettől eltekintve azonban és csupán arra a körülményre támaszkodva, hogy Babits mint nyugdíjas reaktiváltatta magát az ú. n. tanácsköztársaság alatt és ezzel ezt a rendszert nyilvánvalóan támogatta, az ügyosztály az ügyében hozott ítélet hatályában való fenntartását javasolja.

R. u.

a keb. fegyelmi tanácshoz t. átteszem.
Bp., 1927. VI. 25.

Vajdinger Körösy [?]
VI/27

A fegyelmi tanács 1927. VII. 5-én tartott ülésén egyhangúan úgy döntött, hogy az alapítélet hatályában továbbra is fenn-tartassék, azonban figyelemmel nevezettnek a büntetés óta tanúsított magatartására és elismert írói munkásságára, nevezett kegyelmi ellátásban részesíttessék. Ezzel egyben a kegyelmi ellátásra való érdemeség tekintetében is döntés történt.

A szükséges további intézkedések fogantatása végett

r. u.

a keb. R. ügyosztályhoz t. átteszem
Bp., 1927. VII. 5.

Vajdinger Körösy [?]
VII/7

I. VII. 8.

Schwöder Ervin

12.

M. KIR. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERIUM

V. OSZTÁLY

87.310/926. szám. Érki. 1926. XI/25.

2. ív a 1260/927. sz.-hoz

<Budapesti tank. kir. főignak.

Babits Mihálynak az ú. n. tanácsköztársaság alatt tanúsított magatartása ügyében hozott és a 102752/920. B. XI. sz. rendelettel közölt fegyelmi ítéletét felülvizsgálván, azt a lefolytatott vizsgálat eredményéhez képest a fegyelmi bizottság és a keb. fegyelmi tanács meghallgatása alapján hatályában továbbra is fenntartom.

Így határoztam, mert nevezettnek az újrafelvételi eljárás során olyan újabb bizonyítékokat előterjeszteni nem sikerült, amelyek alkalmasak volnának arra, hogy a tanácsköztársaság alatti magatartására vonatkozóan ellene emelt vádakát megdöntsék.

Tekintettel azonban az ügyében hozott fegyelmi ítélet óta tanúsított magatartására, valamint elismert írói munkásságára, nem zárkózom el az elől, hogy nevezettnek az 1914. évi XXXVI. t. c. 6. §-a alapján adható kivételes elbánásban való részesítése iránt – amennyiben arra igényt tart s eziránti kérelmét előterjeszti – a szükséges intézkedéseket folyamatba téttessem.

Bp., 1927. IX. 17.

Felmenteni óhajtom.

Vajdinger Körösy[?]>

K[lebensberg] 928 I/9

Babits Mihálynak az ú. n. tanácsköztársaság alatt tanúsított magatartása ügyében hozott és a 102752/1920. B. XI. sz. rendelettel közölt fegyelmi ítéletét felülvizsgálván, azt a lefolytatott újrafelvételi vizsgálat eredményéhez képest a fegyelmi bizottság és a keb. fegyelmi tanács javaslatának meghallgatása után megsemmisítem és a vonatkozó rendeletet hatályon kívül helyezem.

Így határoztam, mert az ügyében lefolytatott újrafelvételi vizsgálat során beigazolást nyert az a körülmény, hogy nevezett az ú. n. tanácsköztársaság alatt az akkori vezetőkkel semmiféle összeköttetésben nem állott és működésével a tanácsköztársaság rendszerét nem támogatta.

Erről címet m. évi márc. hó 24-én 1735/1927 sz. a. kelt felterjesztésére tudomás[ul]vétel és további eljárás végett azzal értesítem, hogy nevezett tanár nyugdíjának *f. évi január 1-től leendő*³⁴ folyósítása iránt egyidejűleg intézkedtem.
Bp., 1928. I. 13.

	Körösy [?]
Korniss	Vajdinger
I/14	I/14

³⁴ Beszúrás más, feltehetőleg Vajdinger kezével.